

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-02-27

Diarienummer 0018/24

Handläggare

Eric Sini

Telefon: 031- 368 03 05

E-post: eric.sini@stadshuset.goteborg.se

Vallokaler vid valet till Europaparlamentet 2024

Förslag till beslut

I valnämnden:

1. Godkänns förslag på vallokaler inför valet till Europaparlamentet 2024 enligt bilaga 1
2. Delegeras åt valchef att göra eventuella ändringar som krävs med anledning av oförutsedda händelser
3. Informationen om propaganda antecknas

Sammanfattning

Valnämnden ska besluta om vilka lokaler som ska användas som vallokaler. Varje valdistrikt ska ha en vallokal och lokalerna ska ge väljarna goda möjligheter att rösta utifrån lokalisering, tillgänglighet och öppethållande. Lokalerna ska vara värdeneutrala.

Valkansliet har haft ett särskilt fokus på frågan om tillgänglighet vid lokalbesiktning.

Efter den senaste valdistriktsrevideringen har antalet distrikt minskat sedan valen 2022. Göteborgs Stad har vid valet till Europaparlamentet den 9 juni 2024, 393 valdistrikt placerade i 172 byggnader.

Av de föreslagna lokalerna hyrs fyra i byggnader av privata aktörer, elva av föreningar och sju av Svenska kyrkan. Lokalerna som hyrs av Svenska kyrkan utgörs av församlingshem.

I samtliga fall där valkansliet föreslår att använda församlingshem eller lokaler som hyrs av privata aktörer har valkansliet utrett möjligheten att hitta andra lokaler som lever upp till vallagens krav i området. I två fall har församlingshem kunnat ersättas med andra lokaler, i övriga fall där valkansliet föreslår att använda församlingshem eller lokaler som hyrs av privata aktörer har detta inte varit möjligt. Valkansliet gör bedömningen att kravet på värdeneutralitet i dessa fall bör stå tillbaka till förmån för övriga kriterier.

Samtliga vallokaler har öppet klockan 08.00 – 21.00.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Kostnad för lokalförsörjning finns medräknat i valnämndens budget för verksamhetsåret 2024. Förslaget medför således inga konsekvenser utöver det som redan är budgeterat.

Bedömning ur ekologisk dimension

All typ av röstmottagning innebär materialförbrukning och transporter. För att minska påverkan ur den ekologiska dimensionen samordnar valkansliet utkörning av valmaterial och arbetar med att återbruka och återvinna förbrukningsvaror och material.

Bedömning ur social dimension

Föreslagna vallokaler bedöms ge god möjlighet till väljare att nyttja sin grundlagsskyddade rösträtt. Vallokalerna uppfyller kraven på tillgänglighet för samtliga väljare, oavsett förutsättningar. Ärendet bedöms därför ge en positiv påverkan utifrån den sociala dimensionen särskilt vad avser aspekterna mänskliga rättigheter och funktionsnedsättning.

Bilagor

1. Förslag till vallokaler inför valet till Europaparlamentet 9 juni 2024
2. Valmyndighetens ställningstagande om värdeneutrala röstmottagningsställen och förbud mot propaganda (Dnr VAL-887)

Ärendet

Valnämnden ska besluta om placeringen av valdistrikt i vallokaler för val till Europaparlamentet den 9 juni 2024 samt att ge valchefen mandat att göra ändringar som krävs med anledning av oförutsedda händelser.

Beskrivning av ärendet

Juridiskt ramverk

Enligt 20 § 4 kap ska varje kommun säkerställa lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler. Lokalerna ska ge väljarna goda möjligheter att rösta utifrån lokalisering, tillgänglighet och öppethållande. För varje valdistrikt ska det finnas en vallokal.

Enligt 21 § 4 kap ska en vallokal vid val till Europaparlamentet vara öppen för röstning mellan 8.00 och 21.00.

En vallokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till en viss politisk sammanslutning och den bör inte ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen.

Valmyndighetens vägledande ställningstagande om värdeneutrala röstmottagningsställen och förbud mot propaganda (Dnr VAL-887)

Av Valmyndighetens vägledande ställningstagande om värdeneutrala röstmottagningsställen och förbud mot propaganda framgår följande;

”Att hitta lämpliga lokaler som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta, samtidigt som de är tydligt avgränsade och även i övrigt lämpade för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen, är redan det en utmaning för valnämnderna. Lokalen ska därtill uppfattas som värdeneutral. Propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val får inte förekomma på ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta. Lokalen ska vara tillgänglighetsanpassad och det saknas dispensmöjlighet från detta krav.

Valmyndigheten rekommenderar att valnämnden gör en bedömning av lämpligheten för varje röstmottagningsställe. Om lokalens utformning medför att man inte kan upprätthålla förbud mot propaganda ska lokalen inte användas. Resterande kriterier kommer inte alltid att kunna uppfyllas. Vilka av dessa kriterier som väger tyngst varierar beroende på kommunens förutsättningar. Valnämnden bör i sin bedömning vid val av lokal kunna ange vilka avvägningar som har gjorts för den specifika platsen och kunna särskilt motivera varför eventuella kriterier inte har kunnat uppfyllas. Valnämnden bör göra en ny bedömning inför varje val.

Valmyndigheten rekommenderar följande kriterier och egenskaper gällande lämpliga röstmottagningsställen. Kriterierna är listade utan inbördes ordning.

- Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning
- Lokalens förutsättningar att underlätta för väljarna att rösta
- Geografiskt avstånd för väljaren

- Praktisk placering, t.ex. närhet till annan service
- Lokalens förutsättningar vad gäller trängsel och köer
- Möjligheter till avgränsning, avskärmning och avskildhet
- Väljaren ska uppfatta lokalen som värdeneutral

Kravet mot förbud mot propaganda måste alltid kunna upprätthållas.”

Vidare finns det att läsa om Valmyndighetens bedömning vid användande av församlingshem:

”Det är vanligt att valnämnder använder till exempel församlingshem och dessa bedöms ofta ha god tillgänglighet. [...] Av förarbetena framgår att önskemålet att inte försämma möjligheterna att rösta i glesbygden var ett skäl att inte helt förbjuda lokaler med religiös anknytning. Efter en avvägning av kriterierna ovan kan därför vallagens ”bör” resultera i att valnämnden kan använda församlingshem som röstmottagningsställe.

Lokala förutsättningar

Göteborgs Stad har enligt senaste valdistriktsrevideringen 393 valdistrikt. Detta är en minskning med 17 valdistrikt till följd av att det är färre röstberättigade i valet till Europaparlamentet och att några valdistrikt med mycket lågt valdeltagande blev för små för att säkerställa valhemligheten.

Vissa lokaler som tidigare använts står inte till valnämndens förfogande i juni på grund av pågående renoveringar. En del nya skolor har byggts och några av dessa föreslås användas som vallokal.

Förvaltningens bedömning

Vallokaler

Valkansliet har besökt merparten av de lokaler som föreslås användas som vallokaler på valdagen. Samtliga lokaler som är nya eller lokaler där antalet distrikt ökat har besökts.

Frågan om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning har varit i särskilt fokus. Andra kriterier som särskilt har följts är: väljarens geografiska avstånd till lokalen, lokalens förutsättningar vad gäller trängsel och köer samt möjligheter till avgränsning, avskärmning och avskildhet.

I och med minskningen av antalet valdistrikt bedömer valkansliet att väljarnas tillgänglighet till och i vallokalen har ökat i de fall då flertalet distrikt var placerade i samma byggnad. Valdistriktsrevideringen har även möjliggjort för omflyttningar av vissa distrikt. Arbetet med omflyttningar har gjorts i den mån att lokalerna har uppfyllt vallagens krav samt övriga kriterier omnämnda i Valmyndighetens ställningstagande. Väljarens vana av att rösta i en viss lokal under en längre tid har även tagits i beaktande.

I samtliga fall där valkansliet föreslår att använda församlingshem eller lokaler från privata aktörer har kansliet utrett möjligheten att ersätta dessa med andra lokaler i området som kan leva upp till vallagens krav. I två fall har församlingshem kunnat

ersättas med andra lokaler, i övriga fall där valkansliet föreslår använda församlingshem som vallokaler har detta inte varit möjligt. Valkansliet gör därför bedömningen att kravet på värdeneutralitet i dessa fall bör stå tillbaka till förmån för övriga kriterier. Antalet församlingshem som används som vallokal har minskat från nio stycken 2022 till sju stycken 2024.

Samtliga vallokaler kommer hålla öppet klockan 8:00-21:00.

Propaganda

Valmyndigheten förtydligar i 2024 års ställningstagande vikten av att väljarna ska vara skyddade mot propaganda även när de köar för att rösta. Vidare förtydligas syftet med vallagens förbud mot propaganda:

”Förbudet mot propaganda innebär att väljaren ska vara ostörd och skyddad från varje form av påverkan under själva valhandlingen.”

Propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val får enligt vallagen 8 kap 3 § inte förekomma i eller i ett utrymme intill ett röstmottagningsställe. I valmyndighetens vägledande ställningstagande har man resonerat att det knappast är möjligt eller lämpligt att närmare precisera hur stort utrymme som omfattas av förbudet mot propaganda och att en bedömning måste ske i varje enskilt fall. Bedömningen måste göras utifrån platsens särskilda förutsättningar att ge skydd för väljarna mot att utsättas för politisk propaganda under valhandlingen. Bedömningen får även ske utifrån vilken omfattning den eventuella politiska propagandan kan förväntas ha och i vilka former de politiska partierna kan söka fånga väljarnas intresse.

Valkansliet har vid besök i lokalerna som föreslås som vallokaler tagit förbudet om propaganda i beaktande. Svårigheten ligger i att säkerställa propagandaförbudet i det offentliga rummet i anslutning till de föreslagna vallokalerna. En utgångspunkt som man kan utgå från är att propaganda inte ska förekomma inom hör och synhåll från vallokalerna. Men även här måste en bedömning göras i varje enskilt fall.

Valprovsningsnämnden har uttalat att företrädare för olika politiska partier enligt tradition får dela ut valsedlar utanför röstmottagningsställen under pågående röstning. Partifunktionärer med banderoller eller annan klädsel eller utrustning som är partipolitisk får dock inte uppehålla sig i röstningslokal eller anslutande utrymme. Om partifunktionärer ska gå in i ett röstmottagningsställe ska man således ta av sig banderoller eller liknande.

Beroende på lokalens beskaffenhet och om kön behöver vara på utsidan eller inte kan således förutsättningarna för var partifunktionärer kan stå och dela ut valsedlar se olika ut.

Vad avser väljaren bedömer Valmyndigheten att väljaren har rätt att bära den klädsel de vill vid röstningen och en väljare som bär partipolitisk klädsel får aldrig vägras rösta på grund av detta.